

ZUURDIJK – NEDERLANDS HERVORMDE KERK

De naam van het dorp Zuurdijk was oorspronkelijk Suterdicke, ofwel Zuiderdijk: de dijk die het gebied in het zuiden beschermt. Die naam wordt voor 't eerst in 1288 genoemd; in dat jaar drong de zee onder andere bij Zuurdijk het Groninger land binnen. De kerk is, zoals de meeste uitwendig gepleisterde kerken in het Hogeland (dat zijn er nogal wat; er stond een cementfabriek in Zoutkamp...) nog grotendeels middeleeuws. Ze is ingedeeld in drie traveeën. Aan de binnenkant zijn in de noord- en oostmuur nog drie licht spitsbogige vensters herkenbaar. Een nis in de noordwand heeft mogelijk als sacramentsnis gediend, en in de oostwand naast de preekstoel bevindt zich een piscina. Deze middeleeuwse elementen werden tijdens de restauratie tussen 1981 en 2001 weer zichtbaar gemaakt. De kerk van Zuurdijk is een goed voorbeeld van 'archeologisch restaureren', waarbij historische ingrepen in het muurwerk in het zicht worden gelaten. In 1798 werd de westwand van de kerk iets naar het oosten opnieuw opgetrokken. In datzelfde jaar werd ook de toren gebouwd, vermoedelijk ter vervanging van een vrijstaande voorganger. De torenklok uit 1482 werd gegoten door een zekere Herman, die ook de klok in Ulrum maakte. Apostelbeelden vormen de randversiering, de flanken tonen Maria met het kind Jezus en Sint-Kunibertus. De klok heet Maria. De toren wordt bekroond door een pyramidedak en een windvaan in de vorm van een zeemeerman. In 1974 nam de Stichting Oude Groninger Kerken de kerk over.

Interieur

De inventaris dateert geheel uit de 19^e eeuw en werd door religieus-erfgoeddeskundige Harry de Olde getypeerd als 'een toonbeeld van edele eenvoud'. De banken werden in 1833 geschonken door Everdina Eyes van Kammen-Oudeman en haar schoonzoon Hendrikus Warendorp Toringa, telgen uit een vooraanstaand lokaal herenboerengeslacht. Laatstgenoemde schonk in 1838 ook de avondmaalstafel, zoals blijkt uit een inscriptie onder het tafelblad. In 1849 werd de huidige preekstoel geplaatst, tegen de oostwand, zoals in de 19^e eeuw gebruikelijk was. Het orgel werd in 1922 gebouwd door de firma Rohlfing uit Osna-brück. Door de hyperinflatie in de Weimarrepubliek waren orgels in Duitsland toen erg goedkoop. De grootste waarde van de kerk van Zuurdijk zit hem in de collectie rijk versierde grafstenen uit de 18^e en 19^e eeuw, zowel in de kerk als op het kerkhof. De onverstoorde zerkenvloer voor de preekstoel en in het middenpad herinnert aan verschillende generaties 'dikke boeren' op Zuurdijk. Zij hadden het in de 18^e en 19^e eeuw in het dorp voor het zeggen. Door historicus IJnte Botke werd Zuurdijk daarom als een vrijwel onafhankelijke boerenrepubliek getypeerd. Ondanks het landelijke verbod op begraven in de kerk werd Everdina Oudeman in 1834 toch gewoon naast haar man in de kerkvloer begraven.

Doodssymboliek

In de zuidwand aan de buitenkant zit een gedenksteen voor Aafke W. Smith, de jong gestorven eerste vrouw van Klaas Jansz Beukema. Hij emigreerde in 1835 met schulden naar Amerika en bezocht zijn vroegere woonplaats in 1846. De steen vermeldt ook zijn emigratie en bezoek en lijkt te willen verbloemen dat het hem in den vreemde minder voor de wind ging dan hij deed voorkomen. Aan de zuidkant van het kerkhof zijn rijk versierde gebeeldhouwde grafzerken te vinden, waarop het boerenbedrijf wordt verbeeld door korenschoof, hooivork, dorsvlegel, eg en ploeg. De keur aan doodssymboliek waarmee deze zijn gecombineerd behoort tot de rijkste in Groningen. We herkennen onder meer de doodskop, de treurwilg, de geknakte bloem, de uitdovende fakkel, de zeis, gras (naar Jesaja: 'alle vlees is als gras'), de gevleugelde zandloper (de tijd die verglijdt) en de slang die een olielamp leegdrinkt. Dat men na de dood hoopte op een eeuwig leven komt tot uitdrukking in onder meer de slang die zichzelf in de staart bijt (de 'ouroboros', symbool van eeuwig leven) en de vlinder, die zijn kleurenpracht pas toont nadat de rups zich heeft verpopt.

Gebaseerd op tekst van Justin Kroese (ODE: 50-jarig jubileum van SOGK 2019), aangevuld met informatie van Peter Hoffer.

SOGK ©2021 herziene versie